

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลเมืองเก่า

อำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

**Agricultural Extension Needs of Farmers in Mueang Kao Sub-District,
Kabin Buri District, Prachin Buri Province**

ปัทมากร สร้อยสูงเนิน (Patthakorn Soisungnoen)* จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong) **

สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesung) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรตำบลเมืองเก่า อำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (2) สถานการณ์การผลิตข้าวของเกษตรกร (3) ความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตข้าว (4) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกร

โดยศึกษาประชากรทั้งหมดของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลเมืองเก่า อำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภออินทร์บุรี ในปี 2555 และเข้าร่วมอบรมโครงการนุ้ลดต้นทุนการผลิตจำนวน 90 ครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.6 อายุเฉลี่ย 51.7 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 2.21 คน จำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าว เฉลี่ย 1.67 คน จำนวนการจ้างแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2.21 คน เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร เป็นกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวจากตนเอง แรงงานในครัวเรือนส่วนใหญ่ มีจำนวน 2 คน พื้นที่การเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 19.12 ไร่ พื้นที่ทำนาปีเฉลี่ย 12.91 ไร่ พื้นที่ทำนาปรังเฉลี่ย 5.37 ไร่ และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่าทั้งหมด อาชีพหลักเป็นเกษตรกร (2) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมด มีการไถเพื่อพลิกดินให้เมล็ดวัชพืชรอก ผึ่งกลบวัชพืชลงดิน มีการปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ เพื่อการรักษาระดับน้ำ ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ สะอาด ปราศจากสิ่งเจือปน ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ตรงตามพันธุ์ ให้ผลผลิตสูง ต้านทานโรคและแมลง และเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ มีการคัดแยกเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ได้คุณภาพ แยกเมล็ดพันธุ์ในน้ำประมาณ 12 – 24 ชั่วโมง หุ้มเมล็ดพันธุ์ที่แช่น้ำแล้วด้วยกระสอบป่านชุบน้ำ เก็บไว้ในที่ร่มนานประมาณ 30 – 48 ชั่วโมง ปลูกโดยใช้แรงงานคน มีการตัดพันธุ์ปน กำจัดศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ จำหน่ายผลผลิตในรูปแบบของข้าวเปลือกสด หลังการเก็บเกี่ยวทันที เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ทั้งหมด 3,517 บาท ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าเตรียมดิน ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ค่าจ้างแรงงาน ค่าเก็บเกี่ยวและขนส่ง ค่าเช่าที่ดิน เก็บพันธุ์ข้าวไว้เป็นเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 1,232.47 กิโลกรัม จำหน่ายเฉลี่ยราคาตันละ 10,423.74 บาท รายได้จากการจำหน่ายข้าวของเกษตรกร 13,372.44 บาท และได้กำไร (3) เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวคะแนนเฉลี่ย 3.34 อยู่ในระดับปานกลาง ช่องทางและวิธีการในการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าว ส่วนใหญ่ต้องการความรู้โดยเจ้าหน้าที่จากทางราชการ ซึ่งอาจผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และคอมพิวเตอร์ โดยวิธีการสาธิตและฝึกปฏิบัติ

คำสำคัญ: ส่งเสริมการเกษตร ผู้ปลูกข้าว ตำบลเมืองเก่า อำเภออินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

*นักศึกษาลัทธิสุตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช poh_25000@hotmail.com

**รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

***รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช @stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of the research were to (1) study the foundation of social and economics of the farmers, Muang Kao Sub-district, Kabinburi District, Prachinburi Province, (2) Condition of rice production of farmers, (3) find out need of agricultural extension of rice farmers, and (4) collect the problems and suggestion of farmers.

The 90 farmers in the household registration with Office of Kabinburi Agricultural District in 2012 were the sample of the study. The simple random sampling was used in the study. The interview schedule was the instrument in collecting data. The statistical packages program was used as data analysis by frequency count, percentage, mean, average, maximum, minimum and standard deviation.

The result of the research found that (1) majority of farmers were male (55.6%), average 51.7 years of age, primary education, member in household 2.21 persons, laboring in rice farming 1.67 persons, average agricultural employment 2.21 persons, belong to farmer institution, were Bank of Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAACs) customers, labor in household 2 persons, average agricultural area 19.12 rai average farm area 12.91 rai, average out season area 5.37 rai, and lend land. (2) The farmers plow the first time and second time, adjust the area smoothly for reserve water level, used the quality seed as the same variety, used the high production seed, anti disease and pest, used the seed appropriated to the weather, selected the unquality seed out, soaked seed in water 12-24 hours, cover with the ramie sack in door keeping 30-48 hours. The farmer used human labor, protect the pests, sell in form of paddy, the cost of farmer per rai total bath The farmer kept average seed 1,232.47 kilogram, average selling 10,432.74 baht/ton, income from paddy 13,372.44 baht/rai, and farmers has benefit. (3) The farmer need agricultural extension average 3.34 as moderate level. The channel and procedure of agricultural extension, the farmer need knowledge from government official via TV, radio and computer by demonstration and practice.

Keywords: Agricultural Extension, Rice farmer, Muangkao Sub-district, Kabinburi District, Prachinburi Province

*นักศึกษาลัทธิสุตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช poh_25000@hotmail.com

**รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์นงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

***รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์นงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช @stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

เกษตรกรผู้ทำนาส่วนใหญ่ของตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ทำนา ปลูกมันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน และยูคาลิปตัส เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ ช่วงเวลาว่างเกษตรกรประกอบอาชีพเสริม เช่น รับจ้างขุดมัน และรับจ้างทั่วไป การประกอบอาชีพทำนาของเกษตรกรตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (ปี 2554) มีเกษตรกรผู้ทำนาจำนวน 788 ครัวเรือน มีพื้นที่นาอยู่ใกล้กับแม่น้ำปราจีนบุรี (ช่วงที่ไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกง) ซึ่งมีระดับน้ำสูงในช่วงฤดูฝน โดยเฉพาะในเดือนสิงหาคมของทุกปี และมักเกิดพายุทำให้ฝนตกหนัก ปริมาณแม่น้ำปราจีนบุรีหนุนทำให้มีระดับน้ำสูงขึ้น ส่งผลให้ท่วมพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร ปรากฏการณ์น้ำท่วมมีเกือบทุกปีแต่เกษตรกรยังต้องเสี่ยงในการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวทุกปี ซึ่งในปี 2554 มีพื้นที่น่าน้ำท่วมเสียหาย 2,936 ไร่ เกษตรกร 283 ราย และเกษตรกรยังขาดความรู้และเทคโนโลยีในการปลูกข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ปัจจัยการผลิต ตลอดจนงบประมาณ และการส่งเสริมการเกษตร เพื่อสนองความต้องการของเกษตรกรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ มุ่งประเด็นในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในเรื่องของการผลิตข้าว เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและเป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านหรือตำบลอื่นๆ ที่มีสภาพพื้นที่คล้ายคลึงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิตข้าวของเกษตรกรผู้ทำนาตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีที่ปลูกข้าวในตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอกบินทร์บุรีในปี 2555 และเข้าร่วมอบรมโครงการยุคลดต้นทุนการผลิตจำนวน 90 ครัวเรือน เพราะเป็นเกษตรกรที่ผู้วิจัยสนใจ ผู้ศึกษาใช้การเลือก ศึกษาจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ตอนที่ 2 การผลิตข้าวของเกษตรกร ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐาน เกษตรกรผู้ผลิตข้าว ตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 52.67 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน 3 – 4 คน สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.21 คน และจำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าว 1-2 คน การจ้างแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน 1-2 คน

2) สภาพทางสังคม เกษตรกรผู้ผลิตข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร เป็นกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในครัวเรือนและในชุมชนของเกษตรกรทั้งหมด มีโทรทัศน์ วิทยุ หอกระจายข่าวและศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร รองลงมาเกษตรกรมีเครื่องเล่นวีดีโอ/ซีดี และเกษตรกรผู้ผลิตข้าวทั้งหมดได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวจากตนเอง

3) สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าว ปี 2555 พื้นที่การเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 19.12 ไร่ พื้นที่ทำนาปีเฉลี่ย 12.91 ไร่ พื้นที่ทำนาปรังเฉลี่ย 5.37 ไร่ และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่าทั้งหมด อาชีพหลักเป็นเกษตรกร

สภาพการปลูกข้าวของเกษตรกร

1) สถานการณ์การปลูกข้าว เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมด มีการไถเพื่อพลิกดินให้เมล็ดวัชพืชงอก มีการไถแปร ฟังกลบวัชพืชลงดิน มีการปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ เพื่อการรักษาระดับน้ำ ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ สะอาด ปราศจากสิ่งเจือปน ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ตรงตามพันธุ์ ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ต้านทานโรค และแมลง ใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ มีการคัดแยกเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ได้คุณภาพ แยกเมล็ดพันธุ์ในน้ำประมาณ 12 – 24 ชั่วโมง หุ้มเมล็ดพันธุ์ที่แช่น้ำแล้วด้วยกระสอบป่านชุบน้ำ เก็บไว้ในที่ร่มนานประมาณ 30 – 48 ชั่วโมง ปลูกโดยใช้แรงงานคน มีการตัดพันธุ์ปน กำจัดศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ จำหน่ายผลผลิตในรูปของข้าวเปลือกสด หลังการเก็บเกี่ยวทันที

2) ต้นทุนการปลูกข้าว เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตต่อไร่ ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ 618.36 บาท ค่าเตรียมดิน 500 บาท ค่าปุ๋ย 850 บาท ค่าสารเคมี 157 บาท ค่าจ้างแรงงาน 375 บาท ค่าเก็บเกี่ยวและขนส่ง 545 บาท ค่าเช่าที่ดิน 765.45 บาท เก็บพันธุ์ข้าวไว้เป็นเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 1,232.47 กิโลกรัม จำหน่ายเฉลี่ยราคาตันละ 10,423.74 บาท รายได้จากการจำหน่ายข้าวของเกษตรกรเฉลี่ยไร่ละ 13,372.44 บาทต่อไร่ และได้กำไร

3) การจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีผลผลิตข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 8,263.44 กิโลกรัม เก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 998.89 กิโลกรัม จำหน่ายข้าวเฉลี่ย 7,304.22 กิโลกรัม ราคาขายผลผลิตเฉลี่ย 10,600 บาท ได้กำไรจากการปลูกข้าว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความต้องการการส่งเสริมการปลูกข้าว

เกษตรกรผู้ผลิตข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมความรู้คะแนนเฉลี่ย 3.28 อยู่ในระดับปานกลาง เนื้อหาที่ต้องการอยู่ในระดับมากได้แก่ การใช้สารเคมีประเภทการทำนา การจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว การดูแลรักษา การใช้ปุ๋ย คะแนนเฉลี่ย 4.62 , 4.45, 4.34, และ 3.51 ระดับปานกลาง ได้แก่ การเตรียมดิน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ คะแนนเฉลี่ย 3.42 , 3.32 ระดับน้อย ได้แก่ การตลาด และการรวมกลุ่มเกษตรกร คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 2.41 และ 2.38 ช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ที่ต้องการอยู่ในระดับปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เรียง ลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ระดับปานกลาง ได้แก่ บุคคลราชการ เท่ากับ สื่อโทรทัศน์ แผ่นพับ บุคคลเอกชน และคู่มือ คะแนนเฉลี่ย 3.6 , 3.47 , 3.21 และ 3.13 ระดับน้อย ได้แก่ วิทยู คะแนนเฉลี่ย 2.17 ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ โปสเตอร์ คอมพิวเตอร์ และวิดีโอ/ซีดี คะแนนเฉลี่ย 1.91 , 1.81 และ 1.66 วิ

วิธีการส่งเสริมการเกษตร ที่ต้องการอยู่ในระดับปานกลางและน้อย เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ระดับปานกลาง ได้แก่ การบรรยาย และการศึกษาดูงาน คะแนนเฉลี่ย 3.37 และ 3.13 ระดับน้อย ได้แก่ การสาธิต และการฝึกปฏิบัติ คะแนนเฉลี่ย 2.92 และ 2.6

การประสานงานในการจัดการฝึกอบรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.3 ต้องการให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ระหว่าง 4 – 7 วัน รองลงมาร้อยละ 15.3 ต้องการให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ระหว่าง 8 – 11 วัน และน้อยที่สุด ร้อยละ 4.2 ต้องการให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ระหว่าง 12 – 15 วัน โดยเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า น้อยที่สุด 1 วัน และมากที่สุด 30 วันจำนวนวันที่เหมาะสมในการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม เฉลี่ย 8.42 วัน

การจัดฝึกอบรมในช่วงเดือน มกราคม – มีนาคม ร้อยละ 64.7 รองลงมา ร้อยละ 24.3 ต้องการจัดฝึกอบรม ในช่วงเดือน เมษายน – มิถุนายน และน้อยที่สุด ร้อยละ 2 ต้องการจัดฝึกอบรมในช่วงเดือน กรกฎาคม – กันยายน

จำนวนวันที่เหมาะสมในการจัดฝึกอบรมในแต่ละครั้ง ร้อยละ 44.9 ต้องการอบรมจำนวน 2 วัน รองลงมา ร้อยละ 35.0 ต้องการอบรมจำนวน 3 วัน และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.3 ต้องการอบรมจำนวน 4 วัน โดยเกษตรกรต้องการอบรมน้อยที่สุด 1 วัน และมากที่สุด 5 วัน

จำนวนผู้เข้ารับการอบรมที่เหมาะสมต่อรุ่น ร้อยละ 59 ต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดอบรม โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมต่อรุ่น ระหว่าง 21 – 40 คน รองลงมา ร้อยละ 27.7 ต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดอบรม โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมต่อรุ่น น้อยกว่า หรือเท่ากับ 20 คน และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.6 ต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดอบรม โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมต่อรุ่น ระหว่าง 61 – 80 คน โดยเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดอบรม โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมต่อรุ่น น้อยที่สุด 10 คน และมากที่สุด 100 คน จำนวนผู้เข้ารับการอบรมที่เหมาะสมต่อรุ่น เฉลี่ย 30.42 คน

สถานที่ที่เหมาะสมต่อการฝึกอบรมร้อยละ 60.2 ต้องการจัดฝึกอบรม ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมา ร้อยละ 32.8 ต้องการจัดฝึกอบรม ณ ศาลาประชาคมในหมู่บ้าน และน้อยที่สุด ร้อยละ 1.7 ต้องการจัดฝึกอบรม ณ จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ระดับความต้องการการสนับสนุนภายหลังการฝึกอบรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีด้านปัจจัยการผลิต เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.95) โดยประสานแหล่งปัจจัยการผลิตได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 4.05)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

1. ด้านการตลาด เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 4.27) โดย การประกันราคา ผลผลิต ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด (คะแนนเฉลี่ย 4.43)
2. ด้านการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 4.11) โดยการให้คำแนะนำแก่เกษตรกร ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด (คะแนนเฉลี่ย 4.14)
3. ด้านการให้บริการเอกสารคำแนะนำ เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.98)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลเมืองเก่า อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปทุมธานี มีประเด็นที่น่าสนใจในอภิปราย ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลเมืองเก่า อำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปทุมธานีที่เป็นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ ระหว่าง 51-60 ปี อายุเฉลี่ย 52.67 ปี แต่เมื่อเกษตรกรอายุมากขึ้นจำเป็นต้องมีการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ เพื่อสานต่อการทำอาชีพ เกษตรกรมีความชำนาญในการปลูกข้าวพอสมควร จึงจะเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินไปของเกษตรกร แต่เกษตรกรยังมีปัญหาในเรื่องของการบันทึกข้อมูล ซึ่งเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปเน้นในประเด็นนี้ เพราะเกษตรกรสามารถอ่านออกเขียนได้เนื่องจากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

เกษตรกรเกือบทั้งหมดเป็นลูกศิษย์การเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรรวมตัวกันเพียงการรวมกลุ่มเพื่อคุยเงิน ยังไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อาจยังไม่เข้าใจ หรือมองเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จึงควรเข้าไปส่งเสริมเกษตรกรในจุดนี้

เกษตรกรส่วนใหญ่ ปลูกข้าว ในพื้นที่เช่าเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้ปลูกพื้นที่ของตนเอง เนื่องจากขายที่ดินให้กับบริษัทที่มากว่านซื้อที่ดินในหมู่บ้าน

2. สภาพการปลูกข้าวของเกษตรกร

ด้านการจ้างแรงงานพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานจากภายนอกมากกว่าแรงงานในครัวเรือนอาจเป็นเพราะเกษตรกรส่วนมากเริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุ ลูกหลานส่วนใหญ่เข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ ผู้วิจัยคิดว่าอาจเป็นปัญหาในอนาคต และเป็นการยากที่จะหาเกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ มาทดแทน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยกันปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน

ด้านการใช้ปุ๋ย พบว่าเกษตรกรทั้งหมด พร้อมทั้งมีการให้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 90 ในการเพิ่มผลผลิต ใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรู เป็นจำนวนมาก ต้น อาจไหม้และตายได้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้ความรู้ด้านการดูแลบำรุงรักษา

ด้านต้นทุนพบว่าเกษตรกรบางรายยังมีต้นทุนในการผลิตที่สูง เนื่องจากต้องลงทุนในเรื่องค่าปุ๋ยเคมี สารเคมี ค่าน้ำมัน ค่าแรงงาน และค่าเช่าที่ดิน ต้องสอดคล้องทางด้านราคา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

3. ความต้องการการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าว

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่มีความต้องการการส่งเสริมความรู้คะแนนเฉลี่ย 3.28 อยู่ในระดับปานกลาง เนื้อหาที่ต้องการอยู่ในระดับมากได้แก่ การใช้สารเคมีประเภทการทำนา การจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว การดูแลรักษา การใช้น้ำ เนื่องจากในปัจจุบันมีการเกิดโรคและแมลงใหม่ๆ และสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้การระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าวมีการระบาดรุนแรง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกทำนาดำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านการผลิต

1.1 พันธุ์ การคัดเลือกพันธุ์ ให้มีการปรับปรุงพันธุ์ใหม่ขึ้น ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เรื่องพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การเจริญเติบโต ทนต่อโรคและแมลง และให้ผลผลิตต่อไร่สูง

1.2 การปลูก ให้เจ้าหน้าที่ แนะนำวิธีการทำนาโยนเพื่อลดต้นทุนด้านพันธุ์ข้าว

1.3 การบำรุงดูแลรักษา ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยจัดหาแหล่งน้ำ เช่น การขุดบ่อกักเก็บน้ำ เพื่อใช้ในหน้าแล้ง ต้องการความรู้เรื่องป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช โดยให้เจ้าหน้าที่มาแนะนำในการปฏิบัติดูแลรักษา และ จัดฝึกอบรมให้ความรู้

1.4 การเก็บเกี่ยว ควรมีเจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำและสาธิตในเรื่องการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวให้เกษตรกร

1.5 การแปรรูป เจ้าหน้าที่ควรจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรทั้งการแปรรูปและคุณค่าทางอาหาร

2. ด้านการจัดฝึกอบรม

2.1 สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ควรเป็นสื่อที่สัมผัสได้จริง ปฏิบัติได้จริง เกษตรกรสามารถเข้าใจได้ง่าย

2.2 วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม ควรเน้นเรื่องการปฏิบัติ เกษตรกรสามารถที่จะจดจำ และนำกลับไปใช้ได้

3. ด้านการสนับสนุนภายหลังการฝึกอบรม

3.1 ปัจจัยการผลิต การใช้น้ำยาเคมี รัฐควรช่วยสนับสนุนปุ๋ยเคมีให้มีราคาถูก และมีการจัดอบรมให้ความรู้ เรื่องการใช้น้ำยาเคมี

3.2 การตลาด มีการตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนเพื่อเป็นกลุ่มมีการต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิต

3.3 การส่งเสริมการตลาด เจ้าหน้าที่ควรจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ฝึกทักษะ ให้กับเกษตรกร พร้อมทั้งหาเทคโนโลยีการ ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง และสามารถลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อื่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กู้เกียรติ ศรี้อยทอง (2552) การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนาการผลิตข้าว สำนักส่งเสริม การผลิตข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เศรษฐกิจการเกษตรเขต1,2548.ข้อมูลการปลูกข้าว.สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต1จ.เชียงใหม่เศรษฐกิจการเกษตรเขต,2548.สถานการณ์การผลิตและผลตอบแทนของข้าว. ข้อมูลการปลูกข้าวสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต1จ.เชียงใหม่
- ชาญวัช แก้วเจริญกุล,(2553).สถานการณ์การผลิตและความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าว จังหวัดสุรินทร์.ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว จังหวัดสุรินทร์
- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2544).ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดข้าวชุมชน.เอกสารประกอบการสัมมนาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
- สารชุติวิชา การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 4 หน้า 223 – 232 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์